

Presentació

Des de la Conselleria de Cultura ens felicitem per l'aparició d'aquest *Atles electoral de la Segona República a Catalunya*. I ho fem per diverses raons. En primer lloc, pel que suposa com a obra de referència imprescindible per a investigacions històriques posteriors. Aporta una informació decisiva per a la comprensió del que fou, possiblement, el període més convuls del segle XX a Catalunya, ja que en pocs anys es van succeir al nostre país diversos canvis de règim: dues dictadures, una democràcia parlamentària, una revolució social i una guerra civil. En segon lloc, pel caràcter d'aquesta informació, que ha estat obtinguda gràcies a una anàlisi pràcticament exhaustiva de les fonts —des de l'acarament de diverses desenes de milers d'itineraris electorals individuals fins a les entrevistes a les persones que van participar en les eleccions com a candidats o com a electors—, i a l'ús de metodologies complementàries i de tècniques matemàtiques i mitjans informàtics que fins fa poc no estaven a l'abast dels investigadors. En tercer lloc, perquè es tracta d'un treball únic en la seva vocació d'exhaustivitat: cap autonomia espanyola ni cap país europeu no disposa en aquests moments d'un estudi tan minuciós i efectiu. I, finalment, perquè el fet d'identificar i de clarificar comportaments electorals i realitats socials ens permet aprofundir, també, en l'estudi de la democràcia. Saber més coses sobre la participació ciutadana i les seves vicissituds —que fou fins i tot eradicada en un moment històric concret— ens procura instruments solvents per a potenciar la participació actual i impulsar la participació futura, tant en els processos electorals com en les iniciatives de la societat civil. I encoratjar aquesta participació és un dels objectius principals de qualsevol acció de govern.

Un atles electoral és, si em permeteu que utilitzi aquest símil tan pròxim a la meva activitat professional, com una radiografia d'una determinada societat. Suposa una manera d'aproximar-se a dos fets fonamentals per a analitzar la cultura política d'una comunitat: qui vota i qui no ho fa, en quins territoris hi ha una participació més activa i, per contra, en quins es detecta un abstencionisme més accentuat o un retraïment dels votants. Amb el suport d'aquestes dades podrem determinar per quines causes les persones que van conviure juntes en un període concret decidiren adoptar unes actituds i no unes altres. Això em duu a reprendre el símil de la radiografia: una radiografia no constitueix un element suficient per a conèixer la salut d'un pacient, atès que els metges hi veiem només el que hi sabem veure: la mirem en funció dels nostres coneixements i no necessàriament tots els professionals fem atenció a les mateixes ombres o cavitats. Les dades poden ser objectives, però les interpretacions que se'n dedueixen són subjectives. I és que, malgrat que les radiografies constitueixen un instrument essencial per a un diagnòstic, la medicina no consisteix únicament a mirar radiografies a la llum: un bon metge ha d'anar més enllà. Posar en contacte la ciència i l'humanisme en la seva expressió més primària és una tasca fonamental, especialment quan ens enfrontem a pacients que hauran de viure el dolor o la mort. Això em permet enllaçar amb el que, al meu judici, constitueix una de les principals virtuts del treball de la professora Vilanova. El seu estudi no és només un excel·lent treball científic des de la perspectiva del maneig de les fonts i del tractament estadístic —d'altra banda imprescindibles en una tasca d'aquestes característiques—, sinó que també és remarcable per tot el que ens diu sobre

com eren els homes i les dones d'aquell moment. A partir de dades que procuren una imatge fixa d'un paisatge social, actua com la majoria de metges amb les radiografies que sol·liciten, buscant informació complementària i al mateix temps formulant preguntes no condicionades als testimonis que entrevista: indagant les causes d'allò que és invisible. Amb el seu art de saber dialogar va més enllà de diagnòstics i hipòtesis, fet que li permet descobrir aspectes insòlits de l'electorat català, com ara la seva moderació i la seva aposta per un reformisme polític i social celebrat el 14 d'abril de 1931 com l'explosió d'una vella aspiració que finalment s'havia fet realitat. En definitiva, en complementar el treball estadístic i el tractament de les fonts amb la història oral, Vilanova s'apropa a l'aspecte més humà dels homes i les dones d'aquell temps. Ens fa comprendre com pensaven i dona informació de les seves lluites internes i les seves emocions: recupera la seva veu.

Com sol passar amb les obres d'aquesta envergadura, l'*Atlas electoral de la Segona República a Catalunya* és producte d'un minuciós i perllongat treball d'equip que es va gestar i desenvolupar a la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona. Ara aquest atlas veu la llum gràcies al suport d'aquesta Conselleria i de la Fundació Enciclopèdia Catalana. És a dir, és un projecte que es publica gràcies, en gran part, a la implicació del sector públic. En aquests dies en què es discuteix una vegada més sobre el finançament de la cultura i que es reivindica, un cop més, la bondat de cedir un major espai al mercat, convé reflexionar de nou sobre el fet que la cultura no es pot abandonar exclusivament als agents privats. Fer-ho així voldria dir sotmetre-la a la tirania de les majories i als rendiments empresarials, que es poden relacionar amb la llibertat d'elecció dels consumidors, però que difícilment apostaran pels projectes renovadors que calen per a avançar en la construcció d'una societat millor. Per la seva pròpia naturalesa, la cultura progressa amb el suport de polítiques de finançament públic —sotmeses al control democràtic— que garanteixen al ciutadà espais de llibertat com a membre de la comunitat sense tenir en compte la seva condició de consumidor, a la qual s'atén des d'altres perspectives.

Vull acabar aquest text fent notar que l'aparició aquest any 2006 de l'*Atlas electoral de la Segona República a Catalunya* ens produeix encara un darrer motiu de satisfacció. La commemoració del setanta-cinc aniversari de la reinstauració de la Generalitat de Catalunya és un moment especialment lluminós per a mirar de nou el nostre passat col·lectiu, i una excel·lent oportunitat per a rendir un sentit homenatge als homes i les dones que van arriscar les seves vides en defensa de les llibertats i d'un futur de dignitat i de progrés. Avui i sempre els hem de donar les gràcies perquè van engrandir el nostre país i la nostra cultura. Amb el seu esforç van aconseguir que Catalunya centrés l'atenció del món sencer, com tan bé va posar de manifest George Orwell en el seu llibre *Homenatge a Catalunya*. Es va reconèixer llavors des d'altres llocs. Es va silenciar després. Es va conservar en el cor i en la memòria de molts homes i dones que van haver de romandre callats, però que ens han fet arribar el seu testimoni i la seva enteresa. S'ha recuperat en els últims anys. Ens correspon ara a nosaltres tenir-los presents.

CATERINA MIERAS
Consellera de Cultura de la Generalitat de Catalunya